

بازیگران
پردازش

نون دانه

باریشماز

نشر اوحدی

دانش
نوز

پاریشمایز

نشر اوحدی

دفتر تهران خیابان کارگر شمالی رو بروی پارک لاله کوچه میر پلاک ۸

تلفن ۶۴۲۶۴۱۱ - تلفن همراه ۰۹۱۲۱۰۹۹۴۰۹

فروشگاه - تهران بین خیابان فروردین و اردبیلهشت خیابان روانمهر پلاک ۲۰۸ واحد ۳

تلفن ۶۴۰۵۰۱۸

نغمه داغی

● تألیف: حیدر عباسی

● حروفچینی و صفحه‌آرایی: کاوه عباسی

● لیتوگرافی: امین

● چاپ: فراین

● صحافی: سیاره

● نوبت چاپ: دوم بهار ۸۳

● تیراز: ۱۵۰۰ جلد

● شابک: ۶ - ۱۱ - ۹۶۴ - ۸۲۳۴ - ۶

ISBN 964 - 8234 - 11 - 6

Abbasی، حیدر، ۱۳۲۲ -

نغمه داغی / تألیف حیدر عباسی (باریشماعز). — تهران: اوحدی، ۱۳۸۳.
۱۰۶ ص.

فهرستنويسي براساس اطلاعات فيها.

۱. شعر تركى — ايران — قرن ۱۴. الف. عنوان.

۸۹۴/۳۶۱۱ PL۳۱۴/۷

۳۷۱۲۶ - ۳۸۲

كتابخانه ملي ايران

ياحميد

يامان گۆنۈن دۇستو

اۆزىمەيسىب دۆزەن،

دوز، - چۈرەيىنه،

دۇستلوغونا،

تۈرپاغىئىنا، آند اېچىمەلى،

"كىرمىجان"لى دۇستوم،

رحمتلى "غلام صالحى" يە،

تقدىم.

بارىشماز

باشلاڭىش

نغمەداغى او باشى بلالى و دالىسى سۆزلو اثرلىرىن بىرىسىدىر. بو
كتاب يايىلاندان سۇنرا ھركس اوز يۇلۇ و يۈندەمى ايلە منى شىغادى
دئميشلر: «اوخ آتان گىتدى داش آتان گلدى». اوزومدە دىدىلر،
يامان بىر اثردىر. دالدадا پىچىلدادىلار سۆز قاىشىا.... بونجا
رحمسىزلىيە قاتلاشدىم، منىم دە قارا قىشىم چىخدى و قىزىلچامى
چىخارتدىم. بىر هفتە دگىلىدى نغمەداغى ساتىشا
بوراخىلىمىشدى كى من كتابخانالارىن بىرىنده دايىانمىشدىم. بىر نفر
تائىمادىغىم آغا ايچەرىيە گىردى. بىر جىلد نغمەداغى نىن
قولاغىندا مىردار ات كىمى توتوب و اونو چۇخ
هېرسلى-ھېرسلى، سلامسىز، كلامسىز كتاب ساتانىن اوستونە
فېرىلداتدى: «آل بو جۇۋىزىنى^۱ و منىم اۇن تۆمەننىمى قايتار». و بىر
نچە يامان يۇرۇز دا اوكتابىن قوشانىشىنى اوزو قره من اولموش
الف اۆلام، سېرىتلادى. او گىندىن سۇنرا كتاب ساتان و من بىر بىرىمىزە

هۇيىخموش كىمى باخدىق، دۇداغى مىزى آجى بىر گۆلۈش آچدى. من چۈخ خراب اولموشدو، امما خطرىن قولاغى مىن دىيىندىن سۇووشىدوغۇنا سۋىينىرىدىم. آللaha شۆكۈر قىلدىم كى او منى تانىشمايردى، يۇخسا من اوندان اوتانمالى ايدىم يادا كى پارچاسى ايلە اۆزۈمە توپورمهلى ايدى. البته بو اىكىنچى سىنه احتمال چۈخ وارايدى. بىر مىتىن سۇنراكتاب ساتىئىب قورتولدو و ايااغى كتابخانالاردان يېغىشىدى. بىر گۈن همان آدام منى خىياواندا چۈخ حۆرمىلە قارشىلادى. او دىدى: «بىر جىلد نغمە داغى كتابىندان وارىنسا منه گل يۇخ دئمە» و آرتىرىدى: «آى كىشى سن داها كىم سن». حىير تىمدن داشا دئندۇم، اوئنۇمدەن قورودوم. ياخشى كى او بىلەمە يېردى من بىرینچى صحنه نىن شاهىدى اولموشام. آخر قرارلاشدىق كى من اۆزۈمەدە اولان نسخەنى گتىرم و او اوندان كۆپى چىخارتسىن. صباح واختىنداكتابى اونا يىشىرىدىم و او همان بىرینچى صحنه اوز وئرن كتابخانادا، ايکى نسخە كېپى اوندان چىخارتدى و چۈخ سايقى^۳ ايلەكتابى منه قايتاردى و دىدى بىز سە افتخار ائلە يېرىك. دىلىم كؤتۈك كىمى قورو موشدو. بو معجزە هارادان باش وئرمىشىدى. آز مىتىن سۇنرا بىر نىچە يىردىن منه تلفن اولوندو كى نغمە داغىندا يۆز... دۇورە بىزە گۈندرەمەلى سەن. دىدىم: اولمايا قارى نىن كىچىل قىزى نىن يوخلامىش باختى اويانىشىدیر؛ كىم

اۇنوا اوپارىدۇر ئۆرەن؟ بوگۇن صاباحدىر کى بىر آغ آتلۇ شازدا دا
 اۇنا ائلچى دورا جاقدىر. سفارش چۈخالدىقجا منى شك بورودو،
 آخىردا دىلىم تو تار - تو تماز بىرىسىنдин سۇرۇشىدوم: «آى جانىم،
 منه بىر دئىين گۇرۇم نه خېرىدە؟» جاواب وئردى: «دئمك سىنىن
 خېردىن خېرىن يۇخدور؟ مىگر بىلەمە يېرسىن كى شمالى آذربايجاندا
 تلویزىوندا نىچە آدلۇم ادبى شخصىت نۇمە داغىنىن حاققىندا
 دانىشىرمىشلار؟». دئىيم: «بس بىلە! قاراييازى اثرىم دە مهاجرت
 ائلهدى، يۇخسا عۇمۇرونون آخىرى يىنا جىن نەلىك قەرهەمهسى نىن
 آلتىندا، قىز قالمالىيىدى. بىر راحات نفس چىكدىم، دئىيم: «شۆكۈر
 اولسۇن كى أۆلىمدىن يارىماسام دا، آخىرىمدا يارىدۇم و
 يارىم يايلاق اولمادىم».

بونلار ھامىسى بىريانا، ادبىيات داشىنى دؤشلىرىنه وئىران آدى
 ساوا دەلىلار دا بىر يانا، اۇنلار دئىيردىلر: «بو داھانە تەھر بويۇز
 چىخارتماقدىر، رەحمتلىنىن اوغلو، ادبىيات زۇرخانا دئىيل كى ھر
 گلن زۇرۇنو اۇنون چوخورۇندا اوزگەلرىن گۈزۈنە چىكسىن. بىر
 اىردىن كى لىسانسىيەلر و حتى يۇخارىلارى دا باش
 چىخارتما ياجاقلار، بويۇر گۇرەك اۇنو كىملەر يازىيىسان، سىنىن
 مخاطبىن كىملەردىلر». اۇنلارا شوخلۇق ائدىب دئىيردىم: «بىزدىن
 يئىرلىرىدىلر، سىزە دە مكتب آچمالىيام». من اۇنلارىنىن غۇرۇلارىنى

تۇخونوب دىيە بىلەمە يېرىدىم، هر يازىب اۇخويانا كى ساوادىنى دئمزىلر. امما اوْنلار منى اياقلائىش و خرابلاماقدا، اللريندن گلهنى قىزيرقانما يېرىدىلار. بىر گۆن اوْنلاردان بىر عدّهسى منى گۈرمە يە گلمىشدىلر. تصادفاً "غولام" آدىنىم بىر "كىرمۇجان"لى دۇستوم دا، يېرمى اىلدىن آرتىق بىر بىرىمىزى ايتىرىدىكدىن سۇنرا منه قۇناق گلدى. نغەمە داغىنىن كاسىتىنى كى اوْنون اوْستونە ياخشى بىر تار سىسى دە قۇيولموشدو، ائشىتەمىسى "غولاما" نىسگىل ائلەدىم.

هردىن بىر سىئاناق^٤ اوْچۇن دۇستلارىمجا آنلاشىلمايان سۆزلىرىن معناسىنى "غولامدان" سۇرۇشوردوم. اوْ ھامىسىنا اوْلدوقجا دۇلغون^٥ جاواب وئىرىدى و اوْ سۆزلىرىن حاققىندا بىر نىچە دئىيم دە آرتىرىدى. "غولامى"^٦ هردىن ائلە بىر شور تو توردو كى بىردىن اوْزۇنو بىلەم، آغىزىندا چىخىرىدى: «آى بىلە عاشقىن غىشىرەتىنە قوربان». كاسىت باشا چاتاندا، "غولام" بىردىن بىرە بىر قاطار عاشقىقا اوالارىندا اندازىدا، منىم حىيات يۇلداشىمما دئىدى:

«سن دە منىم باجىم، باغىشلا من اوْزۇمو بىلەم اوْلدوم و اوْخودوم، امما عشقىن ترسە آواندى اوْلماز، كتلى هر يىرە گئتسە اوْرانى اوْزۇنون قىش دامىسى گۈرر، دۆيونچىك سىز^٧ اوْلار». نىچە گۆندىن سۇنرا اوْ آغىزىلارى گؤيچك دۇستلارىمما كى سويو كۆزىدە و گۆنۇ باجادا گىزەنلىرى كىمىمە كىمى بىلەرىدىلر كى آغىزا

قۇيىما مىشىدان باغىر ساقلارىنا يومولسون، يارى هرنك يارى دىنهنگ^۸
 دئدىم: «مەتىلر منى درەمە دىرەمە يە تو تدوغۇنۇز سۇالالارىن^۹
 جاوابلارىنى يقىنىم واردىير كى اوڭىچە "غولام" كىشىدەن آلا بىلدىز
 و دۆشۈندۈز كى من نغمە داغى كىمى كتابلارىمى كىملەر يازمىشام.
 من كتابىمى يازى پىزى باشارمايان ساوادىلەلارا يازمىشام.
 اونلار كى اوزلرى دىلر و خدا حافظە، باى باى دئمەبى ساوا
 بىلمە يېرلر و "مرسى" يە دە ياشا دئىيرلر. سىزاينن اونلارىن
 آىرىنىتىسى بودور كى سىزلىر كؤك سۆز يازىب اوخويان
 ساوادىزلارسىز، امما اونلار تكجه الفبا باشارمايان كۈكلى و يېرلى
 ساوادىلەلاردىلار.

كىتلرده تۇيو پەيەدە (طۇولەدە) تو تارلاار. نىليلەسىن لر،
 اونلارىن ان بؤيوڭ يېرلى طۇولەلر يېرىدىر. آخرى نىچە پارا
 كىنдин تۇيلارىنا آخىنان قۇناقلارى، هېچ بىر يېر يېرلىشدىرىمك
 اولماز. عاشىق آرادا دۇلانار و بالابانچى لارى ايلە مجلس
 اوخويار. او تۇيلاردا دۆنن قارا اۇلان بەيى، بىر گىچەدە
 دىرلىك صاحابى ائله يېرلر. بەيىن باشىنما پۆل سۇورو رارلاار و
 بەيە قۇلوندان قۇپان قۇيۇن، كىچى، اكىن يېرى، جۆت،
 زومحال و دەن، خرمىن يېرى وئرر، ائله كى دۆنن آرالىقىدا
 دئىرد آشىق آتان قارابەي سحر يېرىندەن دوراندا ھامپادىر^{۱۰} و يارانان

چو خورلارى بوطەھر دۇلدۇراللار و آرالىق لارى بىتىرلر.^(۱) اۇ تؤيلاردا عاشىقدان ھاوا اىستەيرلر. من اۇ تؤيلارдан چۈخ گۈرمۆشم. بىر آخشام عاشىق چالىب اوخويوردو. دامداكى قادىنلار، چارقادلارنىڭ نىن او جلارىنى شاباش باغلايىب و باجادان ساللايىردىلار و اىستەدىكلرى آداما عاشىقدان ھاوا و ساغلىق اىستەيردىلر. اۇ آخشام او كندىن گىزىرى^{۱۲} چارقادلارنىڭ او جونو آچىردى. گىزىرى او جا سىلسە دئىدى: «شىرين خالا، آغا معلمىن قۇچ كىلەسى نىن ساغلىيغىنا، شاباش گۈندەرىپ و عاشىقدان بو ھاوانى اىستەير». عاشىق چالدى و او خودو. ھاوا قورتارماق ھمان شىرين خالا بىر داھا شاباش گۈندىردى. گىزىرى او جادان دئىدى: «عاشىق، شىرين خالا سلام گۈندەرىپ دئىير: عاشىق خىيال ائله مە كى ساغلىق اىستەين باشى ئىچكلى ايدى و ھاوا دان باشى چىخمايدى؛ سن ھاوانىن ھم أىينىدىن كىسىدىن، ھم دە دىنىدىن. باشى بئركلو اۇلسايىدیم باجادان يۇخ، قاپىدان گلىپ سن اىلە دئىيىشدىم».

عاشىق يامان خراب اۇلدو، امما ائلدار بولانسا دا، گىرك تئز دورولسون. اۇ بۇ يۇل اۇ ھاوانى بۇ تونلوكله اجرا ائله دى. من اۇزۇمو عاشىيغىن يانىنى وئرىپ دئىدىم: «آى كىشى، سن سئوينمە يېرسىن كى

۱- بۇ يعنى انفاق، يعنى ثروت داغلارىنى بؤش فقر درەلرىنە آخىتماق و بىر سطح دە ائله مەك.

بیر خالقىن چالىپ اوخويان و بسته كارىسان كى حتى قادىنلارى دا
بوتون عاشيق سؤزلرى و هاوالارى ايله تانىشدىلار. افتخار
ايله گىنن و حتى بير بۇيى دا اولدوغوندان اوچالگىنان كى سن
شىبيادان چىپى و اوچ بادام بير قۇز هاوالارىنى سئون كۈكسۆزو
ايچى بۇش، قاپىدان قۇرۇلوب باجادان انن، ايچى بۇش سؤزلره
باشلارى قىزان بير خلقين بسته كارى دئىيل سن.

او زون ايلدر بۇيو اوئرە يىمى دەلن سؤز و مو قۇى دئىيم. او گۆنلرین
آجىسى و نىسگىلى، هله دە كى هله دىر، يادىمداش و جانىمدان
چىخمايدىر. من بو ايکى گۆزلىيم ايله ايلدر بۇيو شاهىد اولموشام
كى قورو بۇش الفبانى، ساواد آدلاندىرىپ و اوزو-گۆز و باغلۇ
كتلى لره تحفه توتانلار، آچىق قاپىلارى قاپا يىپ باجادان تمدىن
دروازاسى آچانلار، ايتىن اوئنونه آرپا و آتىن اوئنونه سۆمۈك تۈكىن لر،
نېچە و نەتهر و هانكى بير يۇللارايىلە تلىس-تلىس، قاطار-قاطار
ساوادى، شفاهى خالق ادبىاتىنى، باياتى لارى، آغى لارى،
او خشاما لارى، غنى فۇلكلۇر لارى، دۆزگۈن ياشايىش يۈندەملىرىنى
او يازىق لارىن بئىين لرى نىن يۆز قاتىندان دا سىلدىلر. تۆپ
گۆللەسى ايله داغىلمايان اىل خزىنە سىنى داغىتىدىلار. يۇخسا
دۇغرو ساوادى الفبانىن و سىلەسى ايله باجادان يۇخ، قاپىدان
داشى يانلارىن بئرك لرى، همىشە دىشىك اۇلاردى و سارالارىنى دا

سېل لر آلاردى. ساراسى ئولمۇش قره گۆن كتلى، ايندى پە يە يشىنە آت گزدىرمەلى آغ ائولىرىدە تۇرى توپور و اوئونۇن تۈيۈن دا عاشىق لار يشىنە، اوzac-اوzaq شەھىلدەن گلن و گتىرىلەن قۇدوقلانان، چىپلاق، سىرتىق، اوزلرى نىن سويو تۈكۈلموش، چالمامىش اوينايىان اويناغانچى لار دۇلانىرلار. دئىمىشلەر اىشىق هارادىر پە يە نىن كۈر بوجاغى، "سلاما" "ھلۇو" و "ياشا" يدا "مرسى" دئىيرلر. «اللهمَ أفرُغْ عَلَيْنَا صَبَرًا».

«بارىشماز»

يائى ۱۳۸۲

اۋن سئۇز

"نغمە داغى" الده اۇلان شعر مجموعەسى محتشم آذربايچانىن
جوان و احساسلىق شاعيرى "حىدر عباسى" نىن ايلك
تجربەسى دىر.

بو اۇنملى پۇئىما، شاعيرين احساسىندان و درىن
دۇشونجەسىندن آيدىن آيتدىر. بو اىرده شاعير چالىشىپ
او جسوز-بو جاقسىز اىل ادبىياتىندان، فۇلكلۇر و ندان، متروك
لغتلىرىندن و اصطلاحلارىندان فايدالانسىن و دئمك كى، بو
زمىنەدە بىر حىچىھە نائلىتلىرە ال تاپمىشدىر.

بو پۇئىدا، شاعيرين كىرىخانىنى قىلىپ، استعمار و اۇندان دۆنیا
يارانمىشلارىنا عايد اۇلان زيانلارا توجىھ ائدىپ، فخامتلىي كلمەلر و
اۇستون استعارەلر و مۇزون آهنگلر سەچمك ايلە اوْز اثرىنه آرتىقجا
عظمت و ابهت باغىشلامىشدىر.

اۇ مىللەرنىن يانا، حدىث لىردىن، آىيە لىردىن الھام آلىپ و بو اىرىن
قورولوشوندا اۇنلاردا ئىشىدىلى^{۱۲} استفادەلر ائدىپ دىر. عباسى ط

«وَأَغْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّٰهِ جَمِيعاً...» آيەسىنە اشارە

ائىھەرك بىئلە سؤيلە يىر:

الّوزو أتىين اللّه اىپىنە

ساخلايا بىلمز سىزلىرى شىطان

حقّين چىراقىن سۇندورە بىلمز

روزغارلار أسىب قۇپسا دا طوفان

"نغمەداغى" دا، حىدر عبّاسى مقدّس اينام يۇلوندا شھيد

اولماقى بؤيوڭ و شرفلى حيات سانىر، اوْ حق يۇلوندا اولمەگى

يىنى بىر وارلىق بىلir. اوْ حيات فلسفةسىنە بىليكلى و تجربەلى

فيلسوف كىمى باخار. دئير:

حق قۇيولسا بىرگۈن بۇشا

دىرىلىگى سىن دە بۇشا

اولسىم اليم چىخماز بۇشا

دارىخـدىرىر مىنى دارلىق

اولۇمۇمدن دۇغار وارلىق

اگر شعرلىيندن اولگۇ گتىرمك اولسا اوْنون بۆتون پۇيىماشىن

شاھيد عنوانىلە باشلانىشدا نقل ائتمەلە يىك، لاکىن تكجه بولىنى

پارچانى گتىرمكىله كفایتلەنيرىك.

"حىدر عبّاسى" صنعتكار و ادیب بىر شخصىت دىر كى نىچە

ى

هەنرلە سۆسلىنىمىشىدیر. اوْ اقتدارلى حىّاك، ماھير هئىكل تراش، استعدادلى نقاش، گۈزەل خط يازان و دويغولو بير شاعيردىر كى بو هنرلرده تام-كاميل و اردملى بير انساندىر.

اونون درين باخىشى، صممىمى صحبتى، گۆلر اوْزو، اطرافلى بىلىگى هر گۈرهنى اوّل باخىشدا اوْزۇنە دۇغرو چكىر. بو سببە آذربايجان ادبىياتىندا علاقە بىللەينلر ايچىرە بؤيۈك حرمتىن بېرىللى دىر.

عباسى نين "نغمە داغى" مجموعەسىندىن علاوه ايکى شعر مجموعەسى دە "چاغىريلما مىش قۇناقلار" و "استعمار" و "نيفرت حىكاىيەلرى" عنوانىندا بير حىكاىيە مجموعەسى و "كلمات القرآن" يىن تۆركجه ترجمەسى واركى گله جىكە چاپ اوْلا جاقدىر. "حيدر عباسى" كى شعردە "بارىشماز" تخلص ائدىر گۆنش اىلى ۱۳۲۲ دە "مراغا" شهرىنده آنادان اوْلدو، ابتدائى و اۇرتا تحصىلىنى اوْز ديارىندا الده ائديب و عالى تحصىلاتىن آذرابادگان دانشگاهىندا بىتىريپ انگلېسى دىل و ادبىيات رشتهسىنده لىسانس فاكتى آلمىشىدیر.

او، نه تكجه فارسى و انگلېسى دىللرىنه و ادبىياتىنا آگاه بير شخصىتدىر، بلکە عربى و تۆركو دىللرىنه دە اوْلدو قجا آشنا اوْلوب و ايندى مراجانىن فرهنگىنده وظيفە داشايشىر و انگلېسى

دیلى نین دبیرى دير.

بىز بو ائل قايغى سين چىن، احساسلى شاعير يمېزه بؤيوڭ
آلله دان ناڭلىيەت لر دىلە يىب پارلاق گله جىگىن آذربايچان ادبىاتىندا
انتظار چكىرىيە.

تبريز - يحيى شيدا

١٣٦٣ / ٦ / ١٢

قۇمۇش
قۇزى

ل

اۋن سئۇز

من عۇمرۇمدا اۆچ-دۇرد نفردن آرتىق دىرى آدىنىلى ياشىر
يازمامىشام و منيم بوياشىم چۈخ دا يېرسىز و نىيەسىز دگىل.
دئمىشلەر، انسان چىي سوڭ امىب دىر و چۈخ آز دىرى واردىر كى بوي
گۆنۈ، صاباھىنى تضمىن ائلهسىن و زوقىوب آخساماسىن.
دورومونو پۇزمایان او ادبى شىخىتلىرىنى بىرى دە حۆرمەتلى
دۇستوم، "شىدا" معلم دىر كى يۆز يۈل دا دۆنیا يايى گلسە، ايکى
اۆزلىيىونو سىئامامىاجاقدىر. او بىرا اۆزلى، اۆززوبىر، سۇززوبىر.
گۇوه نەمەلى قلم چالانلار داندىر. من بويىر دە "شىدا" معلمىن آتمىش
ايلىكى نىن آغىرلاماسىندا، يازىپ گۈندە ردىيىم بوغىزلىن يېرىنى
بۇش گۈرۈرم و بوغىزلى يازدىيىما اولدوغۇندان دا آرتىق افتخار
ئاھىيەر.

قدىرىن عارىفلەر بىلەر سلمانه سلمان اولماغان
وارلىقى زىندان اۇلان زىندانه زىندان اولماغان

اللرین دۆنیا اوْزوندن من لىگىن نقشىن سىلر
تركىنى قىلىسان اگر شىطانه شىطان اولماغىن
دردىز بىر لحظەمېز اوتسە حرام اولسون حرام
آنلاماق اكسىرىيدىر آدلۇم سليمان اولماغىن
گىزلى-گىزلى بىر عئومۇر سىز سىز اورك قانىن اىچن
جان كىمى قىدرين بىلر لب تشنە قوربان اولماغىن
أىمە باش ناكسىلرە ترك نياز آختار كۈنۈل
فقردىر، رمزى گۈزەل جانانه جانان اولماغىن
شخصى غىملر سىنه سين سىزلا تمايان اول دىلىرىن
ائىل غىمىنده گۈرمۇشىم دايىم نىستان اولماغىن
مكتىپىنده، مكتبه باش أىمەينلر هر زامان
ان بؤيوڭ عزّت سانار طفل دېستان اولماغىن
قىيىلم اول "شىدا" معلۇم دىر كى وورغۇن داملاalar
مشقىنى اوْندان آلار عەمانە عەمان اولماغىن
بار ايلاها، أسمەسىن باد مخالف كويىنە
گۈرمىز اولسون گۈزلەيم گۈرسىم پريشان اولماغىن
سن سارى كۈينكىلرە يازلى گۆلۈستان اولموسان
قۇى ھله قالسىن گۈزەل اوباشە زىندان اولماغىن

سن بوتون يوسلره تبريزى كنعان ائتمى سن
ان گؤزەل تمثيلى سن كنعانه كنعان اولماغىن
گؤزلرین اى خوبى و آيدىن گؤزەل معناسىد يىر
قۇلچۇماقسىز شىحنه سىز خلق اىچەرە سولطان اولماغىن
آنلاسىن قۇي رمزينى من - من دىين دارگۈز سفىل
آرىزىلار تكسىينەلر يوردۇندا مەھمان اولماغىن
باخما "شىدا" تارىخىن دستانى غەملن باشلانىب
چۈخ دارىخما گۆددۈگۈن شەھنامە پايان اولماغىن
من يانار داغ تك "بارىشماز" اولماغىم يېرسىز دئىيل
گۈرمۈشىم گۈز ياشلارىن آخدىقجا مرجام اولماغىن

«إِيَّاكَ وَ الْمَلَقَ فَإِنَّ الْمَلَقَ لَيْسَ مِنْ خَلَائِقِ الْإِيمَانِ»

«مولى على(ع)»

ساغین يالتاقلىقдан يئرسىز ائىمكدىن
يالتاقلىق آخسادار شرف مركبىن
اوغرۇنو دۇغۇدان اوستون گۈرسەدەر
باشلارا مىندىر قودوزلۇق دېين

تازا يۇلدان، آزجا قىراق،

اوژه رىنى، چايىر اورتموش،

ايشگە بىر يۇل

گۈزە چارپار.

كى ايندى نىن ايندىسى دە،

اوردان اوتن كروانلارىن،

گۆنبەذىته،

قۇرخۇ چۈكىر.

١٤
كورشاڭ تىسبىر،

أيرى - اوئiro،

دئدىيگىم يۇل،

گاه مىللەنیب،

سېىلدىرىملاڭ آراسىئىدا،

گۈزدن اىتىر.

هەر دن انىب،

درەنин لاپ دىيىندە كى،

يارىزلا ردان،

خېر وئىر.

ماشىئىيمىز آستا - آستا،

تازا يۇلدان،

سۆرۈندۈكچە،

قۆجالاردان ائشىتىدىيىم،

سۇزىلر منى،

دۆشۈندۈرۈر.

دەستك^{١٥} اۇلور خىيالىيەن قوشلارىنا

قولاغىيما دەين سۇزىلر.

قانادلانىب،

قۇرخا - قۇرخا،

بىر قايىيا سىيغىنيرام،

گۈندەن قالان،

سارالتىنى،

قارانقىيليق،

آستا-آستا،

يالىر...يوبور.

گۆنون لاپ او دارىخمالى زامانىدیر.^{١٦}

يئلين ايندى كوشولتوسو،

سرەلرده،^{١٧}

يالقىزلىقين قۇرخوسونو،

آرتىقلادىر.

پىچاق تىنلى،^{١٨} چۈخ قىنتالى داشلارىنان،

او زىوخارى،

سۇرونورم.

ائىله بىل كى،

هر دؤنگەدن،

هر دۇنۇمدن،

يۆز هئى وەرە قۇرخولو شئى،

سەنە دۇغۇرۇ، يۈنە نېرلىر.

قولاغىما دە بىر بىردىن،

گۈزلە نىلمىز، بىر ساز سىسى.

دېرىماندىغىم داشلار كىمى،

حىير تىمدن،

داشا دئنوب،

دايانىرام.

بو نه سسىدىر؟

كىمىدىر؟ ندىر؟

واھيمەلى بوجىچەدە،

كى بايقوش دا،

١٩ قۇرخوسوندان اوەدون قوسور،

كىمىدىر گۈرەن،

ساز تىلىنى،

بىلەلىكىله دىنلىنىدىرەن؟

هر نه اولسا،

"سسى" دئميشلىرى،

"يالقىزلىقين قارداشىدىر".

قاداڭلىمۇز

سسىدىن هايدان."

بو آنلاملا هنرلەنېب،

سسى دۇغۇرۇ سورۇنورم.

٢٠ ٢١

قىيمىق - پىتراق،

بىر يېمىشان آغاچىنىن دالى سىندان،

٤

ئىغىزى
دەنەنەن

مىن بىر گىچە كتابىيىندا،
 تعرىفلىه نىن صحنەلر تك،
 تىرمەلر لە - خالىلارلا بزە كلهن،
 گىش بىر كؤھول،
 گۈز اۋخسايىر.

مخمل اوْزلو، ياسدىقلارىن،
 قابا غىيىندا،
 بوغۇ بورما بىر حرامى،
 لنگر سالىب، مئى قالدىرىر.

ساللاق بوغۇ، دە بشدىكىچە،
 ۲۲
 بىندۇ و آتدان نال سالدىرىر.

اۇرتايىقدا،
 بارداش قورموش بىر عاشىقىن،
 بارماقلارى پىرده لرده، دۇلاندىقجا،
 باخىشىلارا،
 بولود كىمى، كۈلگە سالان،
 غىصە - كدر،
 قاچىر گىندىر.
 ۲۳
 گۆزلۈك گۈزدە يازلىق اوْلور.

اۆرە كىلدە ياز بىلەنير،

٢٤

چەول دۇنۇر قاصلىق اۇلور.

بۇرا دئمك:

كروانلارا قان اوددوران،

تالان ائدىب،

اوْد ياغدىران،

ائركىلدەن،

سۆد ساغدىران،

بىر اوْغرونون مىسىنىدیر.

عاشىق اوْخور:

بىنادان گۈزەل اولمايان

تىئىن قىدرىنى نەبىلر؟

چۈلدە گۈزەن بۇز سئرچەلر

گۈلۈن قىدرىنى نەبىلر؟

*

كىل قۇشوب كۇتان اكىمەين

نائىن سەفرە يە تۈكىمەين

آرىنىن قەھرين چىكىمەين

بىالىن قىدرىنى نەبىلر

قۇمۇق
قۇمۇق

٦

*

اوستان ائیوازخان بیر اوستان

داغلارین دومانين توتان

نامردليکايله بهىليه چاتان

ائلىن قدرىنى نەبىلر؟

اويدوروجو نغمه دەير

داغا_داشا،

داغ سىسلەنير.

باش حرامى، بىردىن-بىرە،

الىندهكى پىالەنى،

يئە چىرپىپ، نۇرە تېير:

كس سسىيىسى،

سارساق عاشيق.

اولۇلە، بۇيى-بۇيلايان،

يالتاق عاشيق،

كۇراوغلو تك ابداللاردان،^{٢٥}

دستان آچىپ،

يۇرمابىزى.

بىر دەيرسىز،

٧

ئەنەن
دەنەن

افسانه‌وی قهرمانیّن،

عوام سئوهر، سؤزلىرى ايله،

زەلی ساياق، سۇرما بىزى.

بو ائيدىزگون، كۇرون اۇغلو،

باشىمداكى ايگىتلىرين،

اياغىنا،

٢٦
شهپىت اولماز.

آغىز دۇلو، بۇيلادىقىن،

نىڭار خانىم،

قاپىمداكى مەترىمین،

كىنیزى نىن كىنیزىنه،

كىنیز اولماز.

رشىد بىگىن ساطوروندان،

يېرە دامان، داملا قانى،

دەللى حسن،

هنرلەنېب سىلەپىلمز.

حرامى لر جرگەسىنلە،

ايواز سۆسوب دينە پىلمز.

بۇيلادىقىن او چىلى بىل،

اولو داغلار آرخاسىندا،

بىر اۆسگۈكدور.

چىنلىرىنه بولود ياتان،

قارلى داغىن قاباگىندا،

داش قالاگىن،

بىر ائوجىيكتىر.

مهتر اۇغلو، رۇشنىيەلە،

منىم كىمى بىر خانزادىن،

آراسىندا،

يۆز كېچىلمىز درىيا واردىر.

بىش - اۇن نفر،

جۇرمى جۇجوق - دەلى سۇوا،

دەلى دئمك دەلى سانماق،

ھنر دئيل.

باشىمداكى ايگىيتلىرىن،

ان اسگىكى،

اىل بەيىدىر،

خان اۇغلو دور.

چىنلى بىلەن كۆللۈگۈندە،

سو مسونمكده،

نه گۇرۇرسن؟

كۇراۋغلۇنون،

قىلىپىز - قىلىپىز ^{٢٧} تۆكلىرىنى،

ناخدا سانىب،

بوغلارىنى، نه ھۇرۇرسن؟

نبى لرىن،

سفرەسى نىن خىر داسىنا،

گۈز قىچىردىب،

نه ھۆرورىسىن؟

گۈز آچاندان،

سن اىيده يە، قاقا دئىيىب،

نه بىلىرىسىن

يئمىش دادىن!!

بىزى دىسىن،

بىزى اوپىسىن،

چۇخ چىكمەدن،

ازىز اۇلار دىيلدە آدىن.

بؤيوڭلوكله، كىچىكلىيىن،

آراسىئندا،

درىالار وار،

يارمالار وار.

قۇووشمايان بولار،

بىزى ئويىسىن،

ياخىن اولار،

ساز تىلىنىدىن.

اينجى چىخار، نار گۆلۈندەن،

*

عاشيق گۈرددۇ بولۇدۇ،

باشلىق - گۈزلۇ،

قورتولانماز.

بو اوپىوندا، آخر سولار،

بولانماسا،

دورولانماز.

آغزىئىنداكى، دىنردىلى،

كۈتكۈك كىيمى، دىنمز اولدو.

ئىمەن
ئىقەن

بۇل تاخىللى يايىي - يازىي،

بىردىن سۇلدۇ.

تاخت يېرىنه فلک دئمك،

آرژى سينا،

تابىٰيت يۇندو.

سازى اۋپدۇ دوردو گىشتى،

بىر گىچەلىك،

گئن كۆھولون،

بوجاغىندى،

فيكىر دالدى.

چۈخ چىكمەدن،

شاملار سۈنۈب ايشىق بىتدى.

ظولمت قارا يۇرقانىنى،

ياتانلارىن اوسته چكىپ،

خۇرولدا تدى.

چۈلۈن،

آج گۈز، بۇز قوردو دا،

سيينىب ياتدى.

بايقوش دوشدو اينىلتى دن،

سسى باتدى،

بىرجە قالدى،

٢٨ توّته بى نين ديلى سىئىمىش،

سۆز بۇوقانى،

٢٩

غم اۇوقانى،

غىلى عاشيق.

آشىغى، تۇخان دورمادان،

٣٠

جيڭ دورموشدو،

فلک تۇييون،

٣١

نۇودان اوسته تو تدورموشدو.

آغىرلادى سىنه سىيندە،

گىچە بايراق آچان ظلمت.

ايکى يۈلۈن آيرىمىندا،

خىر خيراسىن،

تو تدو حىثيرت.

نه ائله سىين؟

هارا دؤنسىن؟

قۇچاقلىغى،

آداملىغى،

ئىن دەن
ئىن دەن

هر او زقۇنۇ بئويوك سانان،

بىر اوغرويا،

١٣

بۇينو داغلى قول ائلەسىن؟!

دېرى قالسىن؟

يا....

بىسىن، سازلا، سۆزه،

تارىخ بۇيو، درىن حرمىت،

دېرىلىكىن خىيرىن آتسىن؟

صبح اولونجا،

بىر يۇل اولسۇن،

يوخو گلىب،

قانلى گۈزۈن،

دؤيمەميشدى.

باخىشلارين گۈز وورمادان،

شفقلەر زىللەميشدى.

آخر دئى:

هرنه گلسە، خۇش گلىپىدىر.

بو بىر يۇلدۇر،

اولوم وارسا، دئۇندۇر يۇخدۇر.

يانىب - يانىب قورتولونجا،

سۇندۇر يۇخدۇر.

دیریلیبین تاماح دیشىن،
چكىب آتدىم.

چۈلاق آتىن مىنمهرم.

دیرىگۆزلو سۇيولسام دا،
آغىز آچىپ دىنمهرم.

*

آخشام اوْلدو،

حرامى لر،

چالىپ - چاپىپ،

قاىيىتدىيلار.

آرالىقدا، مئى گزدىرىپ،

گىشىجەلرین،

ايىھلىيە يېرىتدىيلر.

باش حرامى،

قابارىلمىش سىنه سىندىن،

٣٢

كۆكس اوْتۇرۇپ،

نەايىسە بىردىن،

ساز آختارىپ، سۈز اىستەدى.

آهای عاشیق....

سؤيله گئوروم،

بیزى اوپيوب،

گئويون، پارلاق اولدوزلارىن،

بىر-بىر درمك ايسته ييرسن؟

يۇخسا!؟

اولوم آتىن چاپىب،

او يارقاندان،

اوچورولماق گۈزله ييرسن؟

آرالىقدا دوران عاشىق،

قانچاناقى گۈزلىينى،

گۈيە سارى، دۈلاندىرىدى.

ساغ گۈزقۇنۇ سۇنرا قىيىب،

سۇل گۈزۋايلە، اوئۇنۇ سۆزدۇ.

بو باخماقلۇق او غددارى،

اولدوغوندان،

قىرىپ او زدۇ.

سۇنرا عاشىق،

اورە كىن بىر،

گۈزلەنيلمۇز، قاققا چىكدى

گۆلەن سىسى،

حرامىنى،

گۈرۈنۈز بىر سىجىم كىمى،

اوجالاردان،

يئە ساردى.

دېشىن تۈكۈب،

بىلەن اگدى.

عاشىق سۇنرا، بىلە دئى:

أۇنچە سۇزو سازدان ائشىت:

مېلىپلار اىچىنده من دە بىر جانام

دئمیرم گۈنەشم، اولدو زام، دانام

منىم دە گۈزۈم وار، من دە انسانام

سەنин گۈزلەنەن باخا بىلمەرم

*

سەۋىرم شاملارى آلىشىدىرىايىدىم

دېل اولوب لاللارى دانىشىدىرىايىدىم

گۆلۈشۈ دۇداقلە بارىشىدىرىايىدىم

ياش اولوب گۈزىرەن آخا بىلمەرم

دەيىشىك دۇنوم يۇخ، اۋزۇم اۋزۇم
گۆناھىم بودور كى يومولماز گۆزۇم
قانىملا قىزاران مىدىلدىر سۈزۇم
سارساخlar دئشۇنە تاخا بىلمەرم

*

زاماندىر ال اۋزوپ باشىمداڭ بىن
شرفىن ياسىندا اۇلۇمدور وطن
سۈزۇمدور قانىملا يازىلمىش كفن
قولدورلار اليىنده شاخا بىلمەرم
اوجا داغلار، آرخاسىندا،
باش قالدىران،
داش قالاغنى،
اۋزۇن اۋيسە،
داغ آچالماز.
چاناغىنى دىئم تۈسبىغا،
ماوى گؤيە،
تاي دوشونسە،
يېش شوملايىب،
گؤى آغلاشماز.

كند يۇلۇندا،

يارىم پالان لۇوقا قۇدۇق،^{۳۳}

سۇنجوق آتىب،

تۈز قالدىرسا،

گۇنىش كۆسوب،

آى بۇغولماز.

مىن ياشارلى بير چنارىين قابىغىنا،

مېلچىك قۇنسا،

يارپاق تۈكۈب،

قابىق قۇيماز.

درىن - دىيسىز بير قويويا،

نظر سالسا كۇراڭلۇلار،

قابارىيىب،

اولدوزلاردان اوجا دورار.

اوچروم بير خرابىدە،

شام ياندىرسا قۇچاق نبى،

اوجا - اوجا سارايىلارا ايشىق سالار.

بىلىرسن مى؟

كۇراڭلۇنو، كيم بئيىددوب؟ ۱۹

چنلى بىشىن، او جاڭىغى،
هاراداندىر.

كۇراۋ غلۇنو،
اىل ياشادىپ،
اىل بئييۇدوب.
اىل ياشادان،
اىل بئييۇدن،
اىل دوردو قجا، دورا جاقدىر.

نه واختاجن،
اىل ياشايىر،
اۆرە يىننە، ياشماغا اىستك واردىر،
اۇ دا واردىر.

مېصرى قىلىنج،
سەن گۈرددوگۇن، پۇلا دلار دان دۆزەلمە يىب،
ايگىيتلىرىن، قارا باشىن،
آغ ائيلەين اىل كەدرى،
يانار داغ تك،
كۆرە اولوب، اۆرە يىننە،
گئچە يارى،

پالچىق دووار دالداسىيىندا،

شىح ائولرده،

بىر گۈز بىلىپ، اتك بىلەن،

^{٣٤} خىشىن - خىشىن آغلاماقلار،

^{٣٥} روزغار، كىيمى،

كۈرۈك اۇلوب نفسيىنده.

ان ازىزىن،

اللىرىنин امه يىنى اوْزگە دادان،

بالالارى شامسىز ياتان، ايشچى لرىن،

ال قابارى،

سېندان اۇلوب سينە سىنەنده.

مىصرى قىيلينج،

كۈرۈكلهنىب،

اوّرە يىنىن ولقانىيىندا،

چكىش يىشىپ، تاپدىلانىب،

سینە سىنىن،

سېندانىيىندا.

مىليون - مىليون، آغلاڭ گۈزۆن،

سووارىلىپ، قايىناغىيىندا.

نېفرتىنى،

مظلوملارىن،

داشا دؤنمۇش حسرتىنده،

ايتىلدىيدىر،

قۇچ كۇراوغلو.

قوپۇزونون آغىرلىغى،^{٣٦}

خانا-بەيە،

خايىنلە،

داغدان آغىر نېفتىدىر.

چىنلى بىلەين، آغىرلىقى،

السيزلىرين، اورا دۇغرو،

درىن سايقى حرمىتىدىر.

كۇراوغلو بىر اسلام اولسا،

سن اسلامىن آرتىيەينا گۆز قىچىر دان،

اسگىك تۆلكو اۋلانمازسان،

قوچاق نېى،

آشىپ - داشسا درىالاردان،

سن اوسگويە دۇلانمازسان.

يانىلمىسان،

ای يانىلماش،

آزغىن انسان.

سن آلچاقسان،

اۇ بۇيدا قال.

سن اۇ بۇيدا قالمالىسان.

او جالمازسان.

قۇچاقلىيغىن، قۇچ كۇراۋغلو،

اوجا داغدان، قازانسايدى،

يىشىيئتمە، هربىر جۈجۈق،

داغا_داشا، دىيرمانماقلە،

اۇزۇن اۇنا،

تاي ساناردى.

آدسانىئنى،

يۇل كىسمكە، قازانسايدى كۇراۋغلو لار،

گلىب_گىدن،

آغىز دۇلۇ توپوررىدى، چىنلى بىلە.

آيا_گونە، قالدىيرمازدى.

٣٧ تۇپالىشنى چالا_چالا تىمۇر بابان،

باتى، دۇغۇ قوزئى، گۇنىشى،

بىر ائلهدى.

آتدان ووروب اوستدن چىخدى.

كسيك باشدان قالاخ قوردو.

بورمانج مال تك،

ايگىتلىرى توتوب بوردو.

قان تؤكىدۇ كجه،

قان ايچىمه يه يانقىي اولدو،

قودوزلاشدى.

بىر آددىملىق، آداملىقىدان،

قرىنه لر، اوزاقلاشدى.

بارسىز- دنسىز، وارلىغىندا،

اي گۆزۈدار، آزغىن انسان،

آغ- قرهنى بىلمەميسن.

ياسى- تۈيدان،

ھلە دە وار سەچىمەميسن.

بىلمەسن دە، بىلمەمزلىك،

سەنە آرتىق،

ياراشاندىر.

بىلمەمزلىك، سەنلە قارداش،

سنله گلیب،

باریشاندیر.

امما بونو،

بیر یۇل اۇلسون،

حیاتىندا، بىلمەلى سن:

ائشىت سازدان گۇر نەدئىير:

حققە بااغلى اولان عاشىق،

محبّت دن، جۇشان عاشىق،

ائله نىغمه، قۇشان عاشىق،

سنه نىغمه، قۇشا بىلمز.

*

ايستك ايچر، سويو گۈزدن،

أىرىنى سىن، اوخو دۆزدن،

زەرلەميش، بىر دىيىزدن،

ايىنجى-مرجان چىخا بىلمز.

*

عشقىن بىر آدى، حیاتدىر،

ديرىلىك، اونسوز مماتدىر،

قىمەت
قىمەت

کؤنوله ایستک قاناددیر،
قانادسیز قوش، اوچا بیلمز.

*

بیر باتلاقسان قۇخوق اییلى،
پاک يویونسا، اوڭار كىرلى،
سازىن سنه، يۇخدو مئىلى،
بارماقلارىم چالا بیلمز.

*

آز گىئىدەسن، اوز گىئىدەسن،
گىئىجە بىُيو دۆز گىئىدەسن،
نغمە گۈندۈز، سەن گىئىجەسن،
گىئىجە گۈنىش چىخا بیلمز.

*

كۈراوغىلۇنا نغمە قۇشان،
قۇپۇزونا ساتماز يالان،
نىبىلرە بىُوي بىُويلايان،
بىير آزغىئىنا، اويا بیلمز.

قۇشان
ساتماز
نىبىلرە

*

باشى مندىللى، شاه اولسان،
 دانىشانىن، بؤىنون بورسان،
 بۇي بۇيلاماق، مندن اوسمان،
 سازىم مندن، اوما بىلەز.

*

بىر اوغروسان آدى بىللى،
 حمزه اولماز سۈزىلە تىلللى،
 هركىيم دئسە لالا دىللى،
 دىلسىزلىكىن دانا بىلەز.

*

گۈز مىرادبى دريا گۈرسە،
 قىئىچىق ايتى، دانا گۈرسە،
 عاشيق قانى، حنا گۈرسە،
 سازا بىرده، باخا بىلەز.

*

سو تۈكمىلە بولاق اولماز،
 قارگۇنشە قۇناق اولماز،
 عاشيق ايت تك يالاق اولماز،
 داشاقاش - گۈز ياخا بىلەز.

باخىشلاردا، باش حرامى،

يىلى چىخمىش داغارجىق تك،

٣٨
يووارلانىب

يئره دوشدو.

اۆرەيىنه سانجى دۈلوب

اۆز قارالدى.

قان چاناقى گۈزلرايله،

اۇغرولارى،

بىر بىر سۆزدۇ.

عاشىق اىچۇن باخىشلاردا،

سايقى - اىستك،

جۆجرىمىشىدى.

بو سايقىنى اۇرتولەسىن،

دييە چۇخۇ:

لاپ دۇغرۇسو،

ديك باخىمادان،

گۈزۈن يئره زىللەمىشىدى.

حرامى نىن،

٣٩

گۈزلەدىگى، تۆى - دۇيونو، ٢٨

سازا دۇغۇرۇ،

اۆرە كىلدە، دۆيىمەلەنن،

تۆمۈر جوقلار،

ياس ائلەدى.

ان بىر قۇرخونج، اوچورومدان،

دېغىر لانا، كىسىك كىمى،

او جالىقىدان،

قۇپوب دۆشدو.

آلنىڭداكى، زۇل دامارا،

چىلىتىك دگسە،

قان فيشقىرار.

يىرىنندە، بىر قورجالانىب،

عاشىق دىزىن ووران يېرى،

اۇزۇندىن چۇخ،

او جا گۇردۇ.

٤٠ خىرگۈزەميش، بىر سؤيىد تك،

ايچىن يئىيب،

قۇجالىردى.

اۇرتالىقىدا، دوران عاشىق،
بىر يۆز ايللىك چنار كىمى،
او جالىردى.

آيلار - ايللر،
ات دادمايان،
پىشىك كىمى،
آج گۈزلرى،
باخىشلاردان،
سايقى - حرمت دىلەنيردى.

اولموشدو بىر،
ايت دگميش قاب،
چىمچەنيله - چىمچەنيله،
باخىلىرىدى.

او شاق كىمى،
يىشى اۇلان، ياش حرامى،
سۈزۈن تزوون گىتىرمەين،
باش حرامى،
بىشىنده كى خنجرىنى،

فېريلداتدى.

اما عاشيق باشىن اىيب،

خنجر دوشوب، يئرە باتدى.

عاشيق دئدى:

هئچ بير اووچو،

اوووجونون ايچىنده كى اووا سارى،

خنجر آتماز.

سئومە يىرسن اسىرگە مە توت كىكىين.

ال چالىرسام،

اوز آنانىن كېيىنى تك،

شورجا قانىم حلالىندىر.

اما اشىيت ايندى سازدان:

يازلارى پايىزا پاي وئرهن كۈپكى

يازنى سىلەملى سىز اورە يى نىزدن

خالقىن بۇغازىندا داش افلان چۈرەك

ياش كىيمى سۆزەجك بىبە يى نىزدن

*

قىچىرىق
قىچىرىق

سن هله قائىمدان پىالە گىزدىر

باشا آل قولدورو دۇووزو أزدىر

انتقام اللرى سىندن كؤنzdir

آلاجاق باتمانى چىرەيىنىزدىن

*

آداما بىزهمىز جۇنگە گۈز چەول

دەيرسىز عۆمرۇنۇز قۇياجاق خەزل

مېن گۇندن بىرگۇنە بىلىرم بول

زۇل گۈن چىخارداجاق كۆرەيىنىزدىن

*

بىلكىن وىرماغا اولگىئىنان امین

گۈرگۇن ھلهلىك تۆلکولر دمىن

ياتمايان جىرتىدانلار ائدىبلر كمىن

ساطورلار آنەجك بىلەيىنىزدىن

بو سۇزىلە،

رشيد بەيىن چىراغىينا ياغ قۇيولدو.

حرامىنىن ائلدىن دىشقار ايشلىرىنه،

أغزىن بۆزوب،

قاشلارىنى دۆيىنلەدى.

حرامى يە بىلە دئدى:

قان تۈكمەيە، وقت آز دگىل،

چۈخ تلسە،

بو عاشىغىن ايلقارىندان،

لاپ دۇغروسو،

خۇشوم گلدى.

بىچىن چى يە، شاخلىۋو گۆندە،

سرىن ائيران،

ياپىشان تك،

اوره يىمین يانقىسىنى،

ائشىتىدىگىم، سۇزىلر آلدى.

بىشىنىمین، اوْن قاتىشنى،

مخدب كىمى،

دهلر اولدو،

ايلىيىم تك،

سۇمو يومدە، يېر ائلهدى.

بو سۇزلىرين يوماقلارىن،

آچماق اىچۇن،

دهوه كىمى،

٤١

گۇوشك يېرى، گۈزلە يىرم.

33 ايتىردىگىم،

ئىن دەن
ئىن دەن

دۇنیالارىن جىيغىرىنى،

ساز تېلىنده،

ايزلەيمىم.

*

حرامى نىن،

گۆنبەذىنە، قارا چۈكىدۇ،

رنگى آتدى.

٤٢
قرە دوواق،

تاسى دامنان، دوشن قىز تك،

دینمز - اينمز،

اوتابىجىندان، دۆردو ياتدى.

صاباح ائركن،

جاوان عاشيق،

اورتالىقدا، يش ائلهدى.

باش حرامى،

يارى هرنك، يارى دىهنك،

بىلە دئدى:

عاشيق اولما،

قىلىنجىمدان، هوڭلكر اولوب، ٣٤

ایلقاروندان،

دۇنر اۇلدۇن.

عاشىق،

چۈخ-چۈخ،

آنلادىجى،

دۆشوندورن، باخىشلارين،

اۇنا تىكىب،

بىلە دئدى:

سازاق چالىر، كۆلک اوينور، گۆلور قار

سۆرگۈن يازام قۇولماغىم بىللەدىر

اوزاق ايسە گۈرۈن داغ ياخىندىر

ديرى گۈزلۇ سۇيولماغىم بىللەدىر

*

وارلىق سازىن غم دىندىرير، چالىر غم

غم قالاغىن سىئىم اوستە قالىر غم

جان قىيىسىن، سئىل ساياغى يالىر غم

أغانىياتىرام اوپولماغىم بىللەدىر

رۇغۇم
دەقىقە

*

جاوانلاشان غملر منى قۇجالدىر
غىم داغىئى اۆرەيىمدىه اوچالدىر
اچل قوردون آج ساخلايىر آجالدىر
دېزىم گلمىر، يۇرولماغىم بىللەيدىر

*

پايىز دئىيل سەن سەن منى سارالدان
گىئن دۆنیانى دار باشىمما دارالدان
ياتمىش غمى سىنم اىچەرە اۇيالدان
غىم گۈلۈنە بۇغولماغىم بىللەيدىر

*

او ما مىندىن سۋىزىن قفس تۇخويام
ساغدان يازام دۇنۇب سۇلدان اۇخويام
من باتلاغا دۇنسمەمېش قۇخويام
آخر سويايم دورولماغىم بىللەيدىر

*

سانماكى من دىرىيلىيە يانقىيام
جاندان قۇرخماز حق عاشىيغى اولما خام
سۇلدۇرولسام گۆنش كىمى هر آخشام
سەحر تئىزدىن دۇغولماغىم بىللەيدىر

ياناڭ تندىر ياتاغىنى،
گىرەر اولسام،
سندىن گلن، ديرىلىكىن،
گىرە يىنه،
گىرە نەمرەم.
من حياتىن،
اويناش سئور، آروادىنى،
ايلىك آخشامدان،
بؤشامىشام.

كۈزۈن الين،
سيخار اولسام،

حيات الين سيخانمارام.

ايتى قىلىنج، تىغەسىلە،

ائولن مىگى،

سئور باشىم.

"منصور" كىمى، دارآغاچىن،

بۇيلاناركىن،

اۋپر باشىم.

"نسىمى" تك،

دابانىمدان سۇيولماغا،

ائىهەر جانىئىم.

امما يازىق،

دەوه كىمى،

اۋز دىزىنە عاشىق اۋلان،

لۇھ دۇداغىن، قايماق سانان،^{٤٤}

اۇغورلوغۇ،

شرف سانان،

قولدور باشىن،

اۋىن مەرم.

داما زلىغىن، اۋلسا اگر،^{٤٥}

تۈز قەدرى،

آداملىقدان،

سنه، آز چۈخ،

اۋىيۆد وئررم.^{٤٦}

بۇنو سنه دىيە بىللەم.

سن كى ائلىن،

اۋرە يىنىن، ياراسىئىنى،

گۈرە نمېرىسىن؟

اللرى نين،

اوره ك ديده ن قابارىندان،

اوز گؤزونه، تۆز دا قۇنماز؟^{٤٧}

گؤزدن آخان اينجى لرين،

چىخان يىرین،

گۈردىرمە يە گۈزۈن يۇخدور،

الریندە يىخماق اوزدور،^{٤٨}

تىكىمك اممَا باشار مىرسان.

اولار مىكى؟

تىكان اولوب،

گۈزلىرىنه باتما ياسان؟

سۇموكلىرىن سۇرمە ائىدىب،

دارتما ياسان

ائىل قۇلىندان،

يىنجىشىدىرەن، زنجىرلىرى،

آچماغانىنى،

گۆدمك اولماز.

خان اوغلوندان،

بەي اوغلوندان،

السيز لرين سفره سيندن ديله نندن،

بو كرامت باش وئره نمز.

اولار مى كى،

قوللار ئىنى، ترسه چائىپ،

قول دئيبين گۇوورلا را ساتما ياسان؟

خالقىن، دنسىز ديشلىرىنه،

دهن اولمۇرسان،

اولما گىثان.

٤٩
او موب - كۆسەن.

يۇ خدور سىندن

ياغما ياندا، سىندن او زەن.

اما ائلين، دنسىزلىكده،

ديشلىرىنى قىرما بارى.

مېندار اسکى،

اي قالىر سو،

آخماق سىندن كۆسوب يازىق.

زىلىرە سۆفرە آچان،

بىر باتلاقسان.

٤٠ آخان بولاق يوخوسونو،

دۇرغۇنلۇغا يۇرما بارى.

السيزلىرين تاپدالانميش داملارىنى،

يازىق سىندىن دىرىه ك چىخماز!

يازىقلارا آرخا اولماز،

ياراما زدان.

^{٥١} هيسلى داملار دىرىه يىسى،

كلە قۇشوب چىكىمە بارى.

اولماگىثان چاققىر تىكان،

چالى تكىن،

يۇل اوستوندە،

بىتمە بارى!

آغلا راوزو گۆلدورمە يىين،

كۈرپەلرى،

گۆلە-گۆلە دىندىرмە يىين،

ايستە مىرم.

گۆن قۇورمورش، زەمېلرە،

ياغما غايىيى،

گۈزلە مىرم.

ياغىش اولماق هر ايگىدىن اىشى دئىيل.

يانار اوْد تک زميسينه،

سوواشماگل.

گل باشىنى، باشلارا قات،

ايستر گولدور، ايستر آغلات،

هنرينى سن ده گورست،

ايستر اولدور،

ايستر يارات،

امما آزغىن،

بوندان آرتىق،

ياراميزا، گولمه بارى.

سن ائيوازىن،

ديرناقىنىن كسيين تىسى،

اولانمازسان.

سن كؤكسوزسن،

كورويارسان، ائل باغيىدا،

چىخانمازسان.

سن يئرسىزسن،

گۈزسۆز بولاق،

سن چاغلايىب،

داشانمازسان.

داشماسان دا،

او مان يۇخدور،

لاكىن اولوب مىئندار اسکى^{۵۲}،

بولاق گۈزۈن،

تو تما بارى!

دېنلە گۈرەك ساز نه دېيىر:

ال چك ياخامىزدان قارا روزگار

آغارىدىن باشىمى قاش دا اوستەلىك

تىل سىزە چىلدىرىدىن قىزىلدان داراق

قاش سىزَا قۇنداردىن قاش دا اوستەلىك

*

ياوان چۈرەيىمى قانىما قاتدىن

اسلانى يوخلا دىپ اىتى او ياتدىن

بارىشماز اولماغا داشىمى آتدىن

پىشىرىدىن يۈلۈما آش دا اوستەلىك

*

گىتىرىدىن باشىمما هرنە وار او ييون

يۇماغا دؤندردىن سرولر بۇييون

قىمەت
ىقەم

گۈرمەدىم سىنىن تك قورداورەك قۇيۇن
اۇتانما آت گىلسىن داش دا اوستەلىك

*

دۇنىيالىق يىئلينه أىيلمز باشىم
خنجردىر أكىزىم، بۇغاز سىرداشىم
بىلىرم پىشىبدىر دىلىمدىن آشىم
بو يۇلدا قۆيموشام باش دا اوستەلىك

*

دۇنىانىن يىئنىشىن ائله دىن يۇخوش
بۇلبوللار يىرىنە اوخويور بايقوش
چكىبدىر قىيىنا باشىنى هر قوش
اود وېردىن قورويا ياش دا اوستەلىك

*

چىخارسىز الىنە وئردىن اختيار
نامىرى ائله دىن يامان بختيار
آتماغا دئە گۈرۈم داها نەيىن وار
بو يور اويناتگىيان قاش دا اوستەلىك

ئەم
ئەم

*

امما يىنه، اۇزۇن توتوب،

گۆلۈم سەيىب، بىلە دئىير:

ائشىت مىشىم،

حق عاشىقى،

گلە جىكىن خبر وئر.

سن دە منىم صابا حىيمدان،

اگر دۆزىن،

قاتىغىندا قىلىن يۇخدور،

بىر خبر وئر.

عاشىق گۆلوب،

٥٣
يانىخىسىلى - يانىخىسىلى،

اونو سۆزوب، بىلە دئىى:

جۇشدورماز طبىعىمى كىچك سىز باهار

اۇنۇمدا جۇوجاما دۇلاندىرماين

دورالماق سىزىن محالدىر محال

كۈنلۈمۇ دورودان بولاندىرماين

*

اياق سىز سىزىن تاپانماز اياق

اۇلانماز كىمسە يە چۆرۈكىن داياق

بۇياقچى مىتىلىن بۇياماز بۇياق

آل دىيە قانىمَا بۇياندىرماين

*

ساسى مىش سئويمىز گولاب اىسى اىن

أسرەمۇ باشىمىز شراب اىسى اىن

ائىشىھىي داغلاشىپ كاباب اىسى اىن

خستەنин آغزىنى سولاندىرماين

*

دىدەرگىن سالمايىن بولبولو يازدان

ايستەيى اوّرهىكىن، نغمەنى سازدان

دۇداڭى گولوشدن باخىشى نازدان

يئلى چىرپىنمادان دايىاندىرماين

ظالىملىرىن، قورشاگىندا،

آسلانچىلان قانلى قىنلار،

قىلىنجىلارىن، دىشلهيندە.

ياي آراسى،

قىلدان نازىك،

يومشاق كۈك،

قره داشىن اوّرهىينە،

ايشه ينده.

قارچىچىكى، قار آلتىندان،

قىش چىللەسى،

باش قالدىرىپ،

چىل كەھلىيى، گۈزله ينده،

ساغ قولاغين دئىين سؤزو،

سۇل قولاغين،

دانان يىرده.

ايکى گۈزۆن،

بىر بىرىسىن،

اۇغرو- قولدور،

سانان گۇنده.

سۇيىكتىرىگىن قره داشلار،

دۆشونجەدن،

سەندىن آرتىق، پايى اۇلان،

بو قايالار،

قىر آت كىمى، كىشىنه ينده،

كۇراوغلۇنو سىسلە ينده.

قار آلتىندادا، قارا يىرە، ٤٧

نفس گلیب،

اسنه ينده.

گؤز قولاق اول،

فاشلارئین آراسىندان،

ياخىن گوندە،

هم اوْ گوندە....

سەين كىمى،

لۇوقالارىن، لۇوقالىغى،

^{٥٤} لۇواڭىدەر.

بالتا دەير،

گۇوداسىنا،

باش سىئىز بدن تۇياڭىدەر.

هاياڭىدەر، هوياڭىدەر.

^{٥٥} آجار بىز تك،

قودورقانلار،

سوياڭىدەر.

ياسلارىندا، ياسلامالار،

اولار گولمك.

گولمك سىسى، آياڭىدەر.

قارارییر، چایا گئدهر.

یاش تور پاغنی،

^{۵۶}
گؤیه رنتی،

آلدان - آلتدان،

دۇمىسو كله يير.

كۈرپە قوزو مەلشىدىكىچە،

^{۵۷}
ساغىن لارين،

ائىھەر سودو،

داشار گئدهر.

اىل قارىيار، اىل ياشايار.

ظاليم امما قارىيانماز،

ياى قارى تك،

ياشايانماز.

اولسە اۋلار،

لۇنت داشى.

ياخشى بىر آد، داشى يانماز.

قابىن واردىر ائشىتىمەيە،

جىمەت
رەبىعى

ائشىت ايندى ساز نەدئىير:

ایندى كى درەدە دانىشماق اۇلمور
داغلاردا قۇپارىئن ھاراي داغچىلار
گىتىرىن سوکوتۇ زىنھارا سىدىن
سوکوتدان اۇلماسىئن ھار، آى داغچىلار

*

"بىز" قالدى بابكىن سىزە يادگار
داغلارا سئوکىندى "كۈراوغلو"، "نىڭار"
انصافمى ياغدىرسىن قارا روزگار
كۈرپەلر باشىنما قار آى داغچىلار

*

مەخىنچى فەلىيىن داغلىيىدىر اورەك
خالقىم پىدادادىر آتلىيىدىر چۈرەك
قاراگۆن وئرمەيىر آمان بىر گۈرەك
دانىشسىن سىينمە تار آى داغچىلار

*

^{٥٨} "هجر" ائشىمەدەدىر ساچىندان اوركىن

"جاوانشىر" ساغدىيىشىدىر "نبى" كۆرەكىن

"كۈراوغلو" گله جك بو سحر ائركىن

قوراجاق ساتقىشا دار آى داغچىلار

هایخىرىن تىتەرسىن داشلار سرهلر

قۇيمايىش گئووشەسىن سارساخ درەلر

قۇرخوسوز اۇتۇش سون قوشلار فرەلر

گۆلەمىسىن بۆلبولە سار آى داغچىلار

*

بارىشماز ياشادىم بارىشماز اولدوم

آجىي يَا قاتلاشدىم شىرىنى بئولدۇم

محبىت نامىنە داغ تك هئورۇلدوم

باغرىمدا بىتلەسىن يار آى داغچىلار

عاشىق سۇنرا،

اۆزۈن توتوب داغا دئدى:

ال اوزالدىب،

اولدوزلارنى،

سالخىم - سالخىم،

باش اۆستوندن،

دهرن داغلار.

گۆزەللىگىن، بۇياناناركىن،

شفقلرىن آيناسىئىدا،

سۇزەن داغلار.

اوره ک سؤزون،
 سحر - آخشام،
 گۈز ياشى تك،
 دۇرۇ آخان چىشمەلرە،
 دىيىن داغلار.

 تالا - تالا بولودلارى،
 قارماق كىيمى، دىدەن داغلار.^{٥٩}

 دؤشلەرىيندن،
 قايىنارجالار،^{٦٠}
 اتكىلرە، سۆزەن داغلار.

 ايشىغىنان بارىشاندا،
 دان يىرىنى، اوپىن داغلار....
 من دە داغام.

 منم ائلىن اوره گىنده،
 شىمىشك شاخان،^{٦١}
 نغمە داغى.

 تۇم سالخىملى، بۇل تاخىللى،
 اوزوم باغى.

قار داغى يام،

يائى اۋلاندا، يايلاغى يام.

قوزوسونا اوْتلانا جاق.

اۇوا چىخسا،

اۇولاغى يام.

كؤوره كلىكىن،

اتە يىنه،

مىن بىر چشىم، آخىداركىن،

هىسلەندە،

٦٢
گۈزلىرىندەن، اوْد پۆسگورەن،

يانار داغام.

بىر بئير قىمە،

مارال دۆزو، اوْتلاغىم وار.

يايلاغىم وار.

بىر بئير قىمە

قىشلاغىم وار.....

مندە سازىن، مندە سۆزۆن،

اوْجسوز - قىيىسىز،

چۈللەرىندە،

قابارىلىب،

اولدوزلا را باخان داغام.

^{٦٣} آلا يلارىن قاباغىنى،

داغلار ساياق آلان داغام.

دىرناخسىزى هئىپتىمدن،

تىترتمە يە سالان داغام.

گئجه يارى قورقونوزدا،

او زامان كى،

اوزاق - اوزاق داغلارىنان،

قۇنوشارسىز،

ائشىدركىن، داغلار غمىن،

هاراي سالىپ، آلىشارسىز.

اوره يىمده، لاي لاي ياتان،

نيسگىلىمدىن،

يۆز اوچە در آچىلمامىش،

^{٦٤} ايشكىلىمدىن،

بىر بىرىزە پىچىلداشىن.

نۇمە داغى،

^{٦٥} يۈرگۈن - آرغىن،

ذيروهنيزه، قويوب باشين.

دئميشم دئييرم ديهجهيم من
بيتمه ييب، بيتمه يير، بيته جك سؤزوم
دوانيانين عؤمرؤندن بيرگون قالسا دا
آزغىنلار اولومون گئره جك گئزوم

*

ايendi ليك سؤزومه هئرولور قفس
قفسده آلانمير سؤزلريم نفس
سؤزومون قانادى اولا جاقدى سس
سانماكى بيتمه ميش ايته جك سؤزوم

سحر،....

دانين قارانلىغي،
لاپ تزه جه، سۇووشموشدو.
گئن كؤھولون، قاپى سيندان،
سوزدو گئيو،
يۇرغون عاشيق،
ائللرينه سوز گئندردى،
بىتلە دئدى:

قىچىلارينا بوخۇو اۇلموش،

قاراگۇنون أته يىنده،

يئريشىندىن قالان ائللر.

باليق كىمى،

سو اىچىنده،

ايىدە بىر يۇل سو دادمايان،

سوسوزوندان

يانان ائللر.

امەكلرى، زاي ازلونموش،

اللى خمير، آج قارىئىلى،

گۈزۈ گۈيدە، قالان ائللر.

اکدىكلرى، يوخۇ كىمى،

آخىر افلان، يالان ائللر.

قىش اوزونو،

باشلارىنا دومان دؤين،

بوش كندىيە، گۈزۈن تىكىن،

اوز قانىندا چۈرەيىنى تىلىت ائدن،

اورە يى نىن قانىن اىچەن.

گۇنو گۇندىن، يامان ائللر.

هامیلارین لامپاسیندا،

اوره يى نين، قىزيل قانى،

٦٦
قىزير قانماز،

يانان ائللر،

ديلى باغلى، قالان ائللر.

يىرى گلسە،

٦٧
يۇوين قىرمىش، كوره نكىمى،

يئىش - يوققوش، تانىما يىب،

داغ - درەنى، دۆز ائله يىب،

آشان ائللر.....ائللر

ائللر.....

من سىزلىرين،

قاپى نيزدا،

ياراسىنا قوردلار دوشموش،

٦٨
ايりن له مىش، چۈلاق ايتى،

بۇيلاسام دا،

اىل امه گىن، چالىب - چاپان،

آزغىن لارلا، پايلاشدىران،

اوغرلۇنو....

هربىر دۇندا، هر قىلىقىدا،

بۇيلا مادىم.

دېرىلىكىن،

دا غىشىاق گۈز^{٦٩} پرى سىندىن،

او زاڭ گزىب،

اۋىنامادىم.

دەسەلر عاشقىنده يان قىمتىنە

يانارام شام كىمى جان قىمتىنە

عئومۇر باهاسىنا قان قىمتىنە

دارتىلماز دەنیمى دارتىماق اىستىرم

*

او جا ذىرۇھەلردىن باج آئىرام من

يۇكسىن عالىمە ساي سالىرام من

دارلىقىدا غم اوستە غم قالىرام من

باشىمى باشلارا قاتماق اىستىرم

*

سئل كىمى اىستىرم كۆكىرەيم داشام

درەلر دۇلدورام يۇخوشلار آشام

ئىچىدە
ئىچىدە

بۇينومدا يۆك اۇلسا اىچى بۇش ياشام

حیاتین داشینی آتماق ایستیرم

۷۱ دئیبلر بیزلمه بوندان اسکیلر

نچیسہ بولاشان انسان اسگریلر

تومايىن گۈزۈمۇ مېئندار اسڪىپلر

عۇمرۇمۇن ماتاھىن ساتماق اىستىرەم

ظالیمین اوْنۇنده دىيىنمز اولماقدان

شیطان تک یا شاییب اولمز اولماقدان

أيريئني دۆز بىلەپ بىلمىز اۇلماقدان

دريندن درينه باتماق ايستيرم

六

بیر عؤمۇر چىرپىنib داشىرام اگر

داریمی چینیمده داشیرام اگر

دره‌لر دؤلددوروب داشت يِرام اگر

ایتیرمیش منیمی تاپماق ایستیرم

نفعه داغ

1

دیریلیک دۆزلوکدە گئورۇنسە ساغىن

موغانلار گئورەجك سارالار داغىن

سووارسا آل قانىم يادلارىن باغىن

چاتىلماز اولومە چاتماق اىستيرم

*

گۈزۈمۇن اونىوندن چكىلىن يانا

بو سىنىق قلبىمى دۇندىرىدىز قانا

گتىردى باغلىلىق منى بىزانا

دۇنيادان كۈچومو چاتماق اىستيرم

*

يۇلۇما وئرمىش قوربان بالامى

ھېچ نە يە آلمازلار اسگىك ياشامى

دیرىلەك اليىندىن قورتار ياخامى

آرتىمىشام بىر بۇي دا آرتماق اىستيرم

عاشىق،

سۇنرا بىلە دئدى:

ساز تىلىنده،

ئەن دەققىقىنىڭ

خىيال قوشۇ، قاناد گرمىز،

خىيال اثرمىز،

دونيالاردا،

هر پردهه ۵۵،

مین بیرگئجه کتابى تك،

مین بیر باغلى، قاپىلار وار.

مین بير هې جوش تؤكمه قيفيل،

هر قاپىنى باغلى ساخلار،

آچا بىلمز قاپىلارى،

ھەچ بير كىلىد،

ھەچ بير آچار.

ھر قاپى نين طيليسىمى،

مین ايگىدىن،

مین قۇچاقىن،

لكە بىلمز پاك قانىدىر.

بىر قاپى نين دالپىسىندا،

نسىمى لر اىستكلى سى،

گۈزەللرىن ان گۈزەلى،

حق پريسى،

ايلىر بۇيو،

يوخو بىلمز، گۈزلرىنى،

يۇلا تىكىب، انتظاردىر.

منى گۈزلى.

من اولۇمو،

آناسىنداڭ اوزارق دۆشىن،

املىك كىمى،^{٧٣}

عۇمۇر بۇيىو، سىسلەمېشىم.

ان قۇرخولو كىچىدلەدە،^{٧٤}

آددىملارىن، آددىملايىب،

ايىدىيە دك، ايزلەيمىشىم.

آداخلى قىز، آداخلى سىن،

گۈزلەين تك،

من ده اۇنو گۈزلەمېشىم.

خىياللارىن،

قادا بىلمىز، دۆنياسىندا،

بو گۈزەلين،

اسره دىجى گۈزلىرىندەن،^{٧٥}

جاملار آلىپ،

اسره مېشىم.

باخىشلارىم،

٧٦
تؤکمه - بولول بدنینى،

يالا ياركى،

سۋوينجىمدن، تىترە مىشىم.

سحر - سحر،

قارانلىقىن، آرخاسىتىنا،

خنجر سۇخان، دان اولدوزو،

ساغدو شومدور.

باتان گۆنه،

آينا تو تان،

آل اورپىكلى، قانلىقى شفق،

سۇل دوشومدور.

پارىلداشان، شن اولدو زلار،

جان بير قالىب،

تاي - تو شومدور.

منصور سا ياق دار باشىندا،

گىرك افيم،

اوز نىگارىن،

اسره دىجى، گۈزلرى يىندن.

آل شفقيين آيناسىندا، ٦٣

سوْزه مَگرک.

بۇغا زىيَمدا،

شۇرۇلدا يان شۇرجا قانى،

ايلىك گئورق شوم، اوپريلە،

ايتى قىلىنج اۆزەرىيندە،

اوزلا جاقدىر.

آخ نە گۆزەل،

سعادتىن قندىللرى،

گۆزلىرىمە يانا جاقدىر.

باخىشىلاريم، قارانلىيغى،

ساغالما يان آغىر درده،

سالا جاقدىر.

بوندان بىلە، داغ باشىنا،

قىزىل داراق ساچان شىمىشك،

بارما غىيمدىر.

روزغار لارىن،

سارسىدىيچى^{٧٧}، گۆرولتوسو،

او زون سورەن سوكوتلارىن،

كۆكسون دىدەن قارما غىيمدىر.

عاشىق گئردى،

حياتى نين،

سۇن ايشىغىن، چالماق اىچۇن،

گۆز قىچىرىدىب، باش حرامى،

باخىشلارى،

الۇولو افخ،

قاشلار اۋلان، ياي حرامى،

سازىن اوپوب،

بىلە دئىى:

آغىز گئرور اۇزۇن يۇنگول

«سازىم دېنقىل سازىم دېنقىل»

آرخا دئىير مىم اۇنچۇل

«سازىم دېنقىل سازىم دېنقىل»

قىشلانمايان يازىم دېنقىل

*

قورولدايىز قورقور آغا

بۈلبۈل سىسىن قۇيور لاغا

ياللى گىئىر دئىم تۈسباغا

دئىير اىندى دىننە گئرەك

مینیک وئرمە مینمە گۈرەك

*

چانقىل دئىير اولو داغام
قەره دئىير آغا بىاغام
اۇلۇم جىل ده دئىير ساغام
قىزىل قانا بؤيان سازىم
سىنم اوستە اوپان سازىم

*

ظاليم اوچو گىرىر سىنه
گىزىر اووو سىنه - سىنه
داغ چكيلر سىنه سىنه
اوغولتوسو گىىدەر آيا
ھايى گىىدەر قالار وايا

*

حق قويولسا بىرگۈن بۇشا
دىرىلىسى سىن ده بۇشا
اولسىم اليم چىخماز بۇشا
دارىخ دىرىر مىنى دارلىق

ئىقەن
ئىقەن

اۇلۇم—ومدن دۇغى سار وارلىق

*

اۇلدۇن سازىم سس اىساغى
سس پىيالادىن اۇلدۇن ياساغى
گل عۇمرۇمۇن بو سۇن چاساغى
قان آغلاياق سازىم قۇشا
بۆلبۈل سىسى گلمز خۇشا

*

ياسلانگىئان سازىم ياسلان
تۆلکو دئىير مىن ماسلان
ايىينه لەرە جانىم ساپلان
ظاليم قورتار جانى مىندىن
آسلامىشىام أتەيىندىن

*

عاشىق سازى يىرە قويوب،
حرامى يە بىلە دئدى:
بىزم يېردى،
ان مقدىس تۈرەلردىن،

تۇى گۆنوندە،

بەى گلىنە ياناشمادان،

ايکى ركعت، ناماز قىلار.

بو نامازىن او دوموندان،⁷⁸

اۆرە كىرلە، چۈخدان تانىش،

امما گۈزە گۈرۈنمز ال،

باشلارىنا،

كۈلگە سالار.

عئۆمۆر بۇيۇ،

جان دئىيبىن، جان ائشىدىپ،

قارىشارلار.⁷⁹

ديرىلىكىدن، اوْز پايلارىنى،

يارىشارلار.⁸⁰

ايستيرىم من، سۇن چاغىيمدا،

ايستكلىيمە، ياناشمادان،

بو اوْدهوى،⁸¹

اونودمايا م.

اونودسام دا اوْز باشىمى،

اىل دېينى، ٦٨

قورو تمايام.

باش حرامى،

چۇخ كۈنۈلسۈز،

دالى لايىب، ال ساخلادى.

گىن كۆھولون ائشىكىنده،

سۇن سىجىدە يە، باش قۇيىاندا،

لۇولۇ عاشىق^{٨٢}،

باش حرامى يوبانمايىب،

قا فالىدان^{٨٣}، باشىن كىسى.

خنجرىنى،

كورشاقىننا تاخار - تاخماز،

رشيد بېين، ساطوروايلە،

ساغ بىلە يى،

قلم لىندى.

سۇل قولونو،

بىر آيرىيىسى بورخالادى،

گىنىشلىيە سوروتلەدى.

باش حرامى،

گۈردۈيونە، اينانماسا،

رشید بە يە ایناناردى.

اوچا داغا،

بىل باغلايىب، دايىناما،

رشید بە يە دايىناردى.

حرامى نىن دىلە گلمز سۆزلرىنى،

دانلايىجى باخىشىندان،

^{٨٤} دويوب سەچن،

رشید دئدى:

تارىخ بۇيۇ،

قىلىنجىنى، دىشلەين قىن،

وارسا اگر،

او قىن منم.

السيزلىرىن، قانلارىلا،

سووارىلەمىش قىلىنجىلارا،

گۈز آچاندان،

ياتاق اوّلدوم.

ايلىرى بۇيۇ بايقوش كىمى،

كۈن اوّزونه،

ياساق اوّلدوم.

قۇزى
وەزى

آرتىق، اولماق اىستەمیرم.

قوى دئىينلر،

نانكۇر اولوب،

دوز-چۈرەگى، داندى رشيد.

دئمەسىنلر:

جلادلارىن قىلىنجىندان دامجىلدايىن،

قاندى رشيد.

منم، يايىن اىستىسىنلە،

گۆن قۇورموش،

اۇقرە داش،

ايىلەيىدىر، اۆزەيىمە،

حىيفلى او عاشيق سۆزق.

من بو كۈكە،

اۆزەيىمە،

ان مقدس بىر اۇت كىمى،

يئر وئرمىش.

چكىب اونو، آتامارام.

آتار اولسام، حيات آتىن،

71 بىر دە مىنىب چاپانمارام.

قارا قىشىن، ياخاسىئندان،

باش قالدىران، چىچك منم.

آداملىقىن،

ايستى سىندن، ايسىناراق^{٨٥}،

دير چلمىشىم.

قارا قىشا،

بۇيون ئىيپ،

بۇي آتماسام،

حيات سويون، داها بىر ده،

دادانمارام.

رشيد دۇستون،

سشوکنديگىن، قابا داغدىر.

ساتقىن دۇستا،

قاپارىلسام، او زوم آغدىر^{٨٦}.

كۈكسۆزلە،

بوندان آرتىق داياق اولسام،

چىمچەنيلىپ،

اوز او زومە،

آينالاردا، باخانمارام.

سین کیمی، بؤیونأتین،

کسیب آتسام

داغ بؤینوندان،

داغ کیشنەير "قیرات" کیمی،

گئى هاي خىرار "دورات" کیمی.

سین قاتار چنلى بىلە،

ساغلىق وئەر شانلى ائلە.

قوى دئسینلر،

سۇن چاغىندا،

رشيد دۇستون،

آت باخىجى، مهتر اولدو.

دئمه سىنلر،

باتلا غىننان، ھيم بىر او لوب،

بوردا دۇلدۇ.

چۈخ چىكمەدن،

بۇغا زىئىن دامار لارى،

کسىك باشلار ناغىئىلىنى،

أىرى دىمىدىك خنجرىمدن،

اشىدە جىك،

يوخو بيلمز، آيّق جير تدان،

سوزون ديده،

يثيرده جك.

آزغىن لارا، جان ياندىران،

گتجه لرين، ياخىن دؤستو،

قودوز شاهلار،

دؤيونه جك،

سن اولنده.

قارقا، قارا گئينه جك،

ايل گولوشوب،

شوينه جك، سن اولنده.

بنزى^{٨٧} قاچميش حرامىنى،

گشن كوهولون اتشىيىنه،

آپاردىلار.

باش قولاغىن ديرى گوزلۇ،

يىخىب يئره، سى ييردىلر.^{٨٨}

رشيد سۇنرا،

قافالىدان باشىن كسيب،

مېندار اسگى، توتان كيمى،

اۆزآشاغى، فيريلداتدى.

اگرى آتلى،

نال تۈكۈتسو، چاپا - چاپا،^{٨٩}

كىرى قالدى.^{٩٠}

دۇز پىادا،

خىيال ائرمىز ذىر وەلرە،

جىغىر آچدى.^{٩١}

اوزون سۆرهن آجى ليقلار،

قىسسا گىلدى.

شىرينىلىكلىر، يېرىن لە يىب،

اوستون آلدى.

تۆلکو اۋلۇب،

خۇرۇز ياتدى.

سارساق ايتىن،

سسى باتدى.

حرامىلىر، قورتولوشما،

اوشاڭ كىمى،

سۋويندىلىر.

امما عاشيق اولمەگىنه،

ياسا باتيّب،

دؤوينديلر....دؤوينديلر....

دؤوينديلر.

١٣٥٥

نعمه داعي

لغت لر و آچيقلامالار

- ١- جوویز: بورادا: تحفه
- ٢- اوئندهن قورو ماق: حىرىتە قاپىلماق و اويماق
- ٣- سايقى: حۆرمەت
- ٤- سىناق: يۇخلاماقدا، امتحان
- ٥- دۇلغون: كاميل
- ٦- دئىيمىم: ضرب المثل
- ٧- دۇيونچىك سىزىز: سادە، آشقار سىزىز
- ٨- يارى هرنىڭ يارى دەيەنك: شوخى اىلە جىدى آراسىندا،
شوخلوق دۇنۇندا جىدى ليك
- ٩- درەمە دىرەمە يە تو تماق: دووارا داياماقدا، بىرى نىن او زونو
قاشىماق
- ١٠- قارا: يېرسىز كتلى
- ١١- هامپا: يېرلى كتلى
- ١٢- گىزىر: پىشىكار، كىدخدانىن و مباشىرىن اختىارىندا اولان بىر آدام
كى يېتىرمەلى خېرىلى كتللى لرە يېتىر.
- ١٣- چىشىدلى: هەر طرفلى
- ١٤- تىسبىر: بنزەر، او خشايان

۱۵- دسته‌ک: قوشبازلاار اصطلاحىدیر كى بير يوواسىئنى تانىشان قوشو بوراخارلار تا آيرى اوچان قوشلارى اۇزۇنە قوشوب يووايا گتىرسىن.

۱۶- گونون دارىيىخمالى زامانى: گونباتانا لاب آز قالاندا، گون بات‌هاباتىدادىر

۱۷- سره: داشلار آرابىر و آدداق - بودداق دوزولمەسى، كنگرە.

۱۸- تىن: بوجاق: قىنتا

۱۹- اودۇن قوسور: باغرى چاتلايىر، اودۇ يايىلىر

۲۰- ۋېمىق: كىپ، بىر بىرىينه يا پېشىق

۲۱- پىتراق: يارپا غىئنان و ميوه‌ايلن دۇلۇ، قاتقات ميوھلى

۲۲- بىلدۇرۇن آتدان نال سالدىرير: چۈخ هېيتلىيدىر

۲۳- گۆزلۈك: پايزىدا اكىلن بوغدا

۲۴- چەول: چۈلاق، قىچى قىسسا

۲۵- ابدال: احمق، باشى بۇش

۲۶- شېپىت: دېپاىىي، آستانا باشماغى

۲۷- قىلبىز - قىلبىز: بىز و قىلان

۲۸- تۆتەبى نىن دىلى سېنەمەيش: مأيوس، اۇخو داشا دەيمىش.

بالا بانچى اصطلاحىدىرى

۲۹- اۇوقان: هدف

۳۰- آشىنلىك جىك دورموشدو: اىستەدىيى اۇلمامىشىدى

۳۱- تۈيۈن نۇودان اوستە تو تولماسى: قاچاق يۈلۈنۈن باغلانماسى، خطىئن آخرى

۳۲- كۈكس اۇتۇرمىك: درىندىن نفس الماق

- ٣٣-لۇقا: هللهن، هئدىكىلەن
- ٣٤-خىسىن - خىسىن آغلاماق: كىمسە بىلمەدن ياواش و گىزلىجە آغلاماق
- ٣٥-روزغار: گۆزلو أسىن يىل
- ٣٦-قۇپۇز: ساز و عمود
- ٣٧-تۈپالىنى چالا-چالا: چۈلاغىنى وئىرا-وئىرا، قىچىنى چكە - چكە
- ٣٨-يۇوارلانىب: دېغىرلانىب
- ٣٩-تۆىدۇيون: تۆى و شادلىق مجلسى
- ٤٠-خرگىزلەميش: اىچىن يىميش و قۇجالمىش آغاچ
- ٤١-گۇوشك يىرى گۆزلەمك: بىر بوجاغا سىخىلىپ دؤشىنەك، دەۋە و قۇيۇن يئدىكلىرىنى بىر يېرده دايىنىب آغىزا گتىرىپ و اوْنو يىنىدەن چىئىنەيرلەر و بو ايشىن آدىنا گۇوشەمك دىيرلەر
- ٤٢-قرە دوواق: تۆى گئچەسى دىبسىز چىخان قىز
- ٤٣-اويناش: فاسق
- ٤٤-لۇهدۇداق: ساللاق دۇداق. قايماق دۇداق: دۇداغى نازىك و اىستەمهلى
- ٤٥-دامازلىق: مايا، لياقت، پاي
- ٤٦-اوئيۇد: نصىحت
- ٤٧-اينجى: مرواريد
- ٤٨-اوزدور: آساندىر
- ٤٩-اووب كۆسەن: انتظارى اولان، گۆز تىكىن
- ٥٠-دورغۇنلوق: حرکت سىزلىك، دايىنماق

رەھىم
رەھىم

- ٥١-هیسلی: تۆستو بۇرۇموش، تۆستودن قەرەلمىش
- ٥٢-اسكى: چىلپىك، اوشاغى بله مە يە ايشلەدىلن كۈھنە پارچا
- ٥٣-يانىخسىلى - يانىخسىلى: چۈخ ترەم اين
- ٥٤-لۇواڭىدەر: باداڭىدەر، بۇشاڭىدەر
- ٥٥-آجار: تەزە پارچا
- ٥٦-گۈيەرنى: اۇت علف، بىتگى
- ٥٧-ساغىن: سۆدلۇ قۇيۇن، امىزىكلى
- ٥٨-اۇرکن: طناب
- ٥٩-قارماق: چىنگال
- ٦٠-قاينارجا: يېردىن پېققىلدايىب چىخان بالاجا چىشمە
- ٦١-شىمىشك: اىلدىرىيم
- ٦٢-اۇد پۇسگورەن: اۇد سەپن
- ٦٣-آلائى: لشىك، قۇشون، صەف
- ٦٤-ايىشكىل: دۆيۇن، قىفيلى
- ٦٥-يۇرغون آرغىن: نىفسىن دۆشىموش، حىدىنىن آرتىق
يۇرۇلموش
- ٦٦-قىزىرقانماز: مضايقەسىز
- ٦٧-يئوين قىرمىش: اۇوسارىن قىرمىش آت
- ٦٨-ايىن لەمېش: چىركە دۆلەتمۇش، چىركەلەمېش
- ٦٩-داغىناتق گۈز: گۈزۆ اۇندا بوندا اولان، آخاغان آرواد
- ٧٠-ياشام: دىرىيلىك، حىيات
- ٧١-اسكى لر: قدىم لر
- ٧٢-ساغىن: ياساق، قىدەن

- ٧٣-املىك: سۆدأمر
 ٧٤-كىچىد: دار يۇل، آدداماچ
 ٧٥-اسرهدىجى: مىست ائدهن
 ٧٦-تۈكەم بدن: خۇش تراش
 ٧٧-سارسىدېيجى: بىزىكدىرەن
 ٧٨-اودوم: بركت
 ٧٩-قارىيالار: ئۇمۇر سورىرلر
 ٨٠-يارىيالارلا: پايلانارلار
 ٨١-اودەۋى: وظيفەنى، گەرەكلى ايشى
 ٨٢-لۇولۇ: باشى بلالى
 ٨٣-قافالىدان: دالىدان
 ٨٤-دويوب سەچىن: آنلايىب دوشونى
 ٨٥-ايسيينماق: قىزىشماق
 ٨٦-قابارىلسام: اوزونه دورسام، عاصى اولسام
 ٨٧-بنزى: رنگى
 ٨٨-باش قولاغى سىيرمك: مثله ائله مك
 ٨٩-نال تۈكىدۇسو چاپماق: يىرىن و دۈردامە چاپماق
 ٩٠-گئرى قالدى: دالىيا قالدى
 ٩١-جيغىر آچدى: يۇل آچدى

بويازىچى دان چاپ اولموش اثرلر:

- ١ - شرح انور (مثنوى نين شرحى) دفتر اولدن بيرىنجى و ايكىنجى جىلد
- ٢ - كعبه و قانلى اذان - ويار و نار (شعر)
- ٣ - دووارلار (سرېست شعرلر)
- ٤ - سس (پۇيىما)
- ٥ - گولنده هر زامان (نمایشنامە)
- ٦ - نغمه داغى (پۇيىما) ايكىنجى چاپ
- ٧ - چاغىريلمامىش قۇنالclar (پۇيىما) ايكىنجى چاپ
- ٨ - اودوللو دىرىھك (پۇيىما) ايكىنجى چاپ

چاپا حاضىر لانمىش اثرلر:

- ١ - شرح انور (مثنوى نين شرحى) دفتر اولدن اوچونجو جىلد
- ٢ - حبل ممدود (جلد اول) به زبان فارسى
- ٣ - نىفرت حىكايەلرى (نشر)
- ٤ - اوندولماز خاطىرەلر (نشر)
- ٥ - مختىلر (نشر)
- ٦ - دئىردىلوكلر (شعر)
- ٧ - قوشمالار و غزللر (شعر)
- ٨ - والعصر (شعر)
- ٩ - نهج البلاعنه نين تور كجه ترجمەسى

نشر اوحدى

قىمت

30000

شابك: ٦ - ٩٦٤

ISBN: 964 - 8234 - 11 - 6